

UDK 340.113 (497.5) (091)

811.163.42' 373.46

Izvorni znanstveni članak

Primljen: 10. IX. 2004.

Prihvaćen za tisak: 16. IX. 2005.

JOSIP MILETIĆ
Sveučilište u Zadru
Odjel za kroatistiku i slavistiku
Obala kralja Petra Krešimira IV, 2, HR – 23000 Zadar

POVIJESNI RAZLOZI TERMINOLOŠKIH PROMJENA U NOVOM HRVATSKOM KAZNENOM ZAKONODAVSTVU

U radu se s povijesnog aspekta analiziraju provedene terminološke promjene u novom hrvatskom kaznenom zakonodavstvu. Novo kaznenopravno nazivlje i nazivlje iz jugoslavenskog razdoblja uspoređeno je s hrvatskim kaznenopravnim nazivljem prije 1929. godine, odnosno prije unifikacije nazivlja u Jugoslaviji.

Usporedba je pokazala da su mnogi "novi" hrvatski kaznenopravni nazivi zapravo stari, ali da su bili potisnuti u jugoslavenskom razdoblju, tj. bili su zamijenjeni nekim srbizmom ili internacionalizmom pod srpskim utjecajem, kako je bilo u srpskom kaznenopravnom nazivlju.

Zaključuje se da se u novom hrvatskom kaznenom zakonodavstvu prednost daje potiskivanoj hrvatskoj riječi, ali se nazivlje hrvatskog kaznenog zakonodavstva usavršava na vlastiti način i kritički se odnosi prema tradiciji.

KLJUČNE RIJEČI: *pravo, kazneno zakonodavstvo, kaznenopravno nazivlje, terminološke promjene*

Novo hrvatsko kazneno zakonodavstvo, to jest kazneno zakonodavstvo nakon prvih višestranačkih izbora znatno se razlikuje od onoga u prijašnjem razdoblju. Pri tom se ne misli samo na brojne juridičke zahvate koji su provedeni kako bi se hrvatsko kazneno zakonodavstvo uskladilo s modernim europskim zakonodavstvima. U sklopu juridičke reforme ujedno je provedena i jezična reforma hrvatskih zakona. Posebice je to vidljivo u području terminologije. Promijenjeno je više stotina pravnih naziva. Razlozi terminoloških intervencija su brojni. Nas će u ovom radu zanimati povijesni razlozi terminoloških promjena. Zbog toga ćemo se ukratko osvrnuti na povijesni razvoj kaznenog zakonodavstva na području Hrvatske, a potom ćemo novo hrvatsko kaznenopravno nazivlje i ono koje mu je prethodilo u, uvjetno rečeno, "jugoslavenskom" razdoblju usporediti s hrvatskim kaznenopravnim nazivljem prije 1929. godine, odnosno prije unifikacije

kaznenopravnog nazivlja u Jugoslaviji, kako bismo utvrdili opravdanost ili neopravdanost provedenih promjena nazivlja.

Poznato je da kazneno zakonodavstvo ima dugu tradiciju na području Hrvatske.

Možemo reći da je Hrvatska imala svoje autonomno kazneno pravo još u dalekoj prošlosti ranog srednjeg vijeka u statutima naših primorskih gradova i privilegijama koje su ugarsko – hrvatski kraljevi davali slobodnim kraljevskim gradovima.¹

Ti su dokumenti sadržavali materijalnopravne i postupovne odredbe, što uostalom i čini kazneno zakonodavstvo. Imali su značenje zakona, a ne lokalnih propisa.

Iako nisu bili na snazi na području cijele Hrvatske, oni nepobitno svjedoče o stoljećima kontinuiteta primjene kaznenog zakonodavstva na hrvatskom tlu i uporabi hrvatskog jezika u sudskoj praksi.

Kasnije se u Hrvatskoj primjenjivalo kazneno pravo državnog ustrojstva, kojem su dijelovi Hrvatske pripadali, zbog tadašnjih političkih prilika.²

Godine 1788. Ivan Matković iz Požege prevodi Kazneni zakonik Josipa II. *Allgemeines Gesetz über Verbrechen und derselben Bestrafung*, koji se tiska u Budimu pod nazivom *Općinska naredba od zločinovah i njihovih pedepsah*.³

Samo godinu dana nakon stupanja na snagu austrijskoga Kaznenog zakonika iz 1803. godine u Zadru se tiska *Skupozakonik iliti naredbe česarske kraljeve varhu zločinstva i pedipse određene protivu zločincem*.⁴

Stupanjem na snagu *Kaznenog zakona o zločinstvih, prestupcih i prekršajih* iz 1852. godine Hrvati prvi put dobivaju kazneni zakon na hrvatskom jeziku koji se upotrebljava na hrvatskom sjeveru i jugu, jer su do tada u sjevernoj Hrvatskoj bili na snazi mađarski i austrijski zakoni.

Godinu dana nakon *Kaznenog zakona o zločinstvih, prestupcih i prekršajih* pojavljuje se i *Kazneni postupnik*. 1875. dobivamo i novi *Kazneni postupnik*.

Ti su zakoni predstavljali recepciju tadanjih najnovijih austrijskih kaznenih zakona. Bili su na snazi do 31. prosinca 1929. godine. Zbog čega, nije teško zaključiti.

Naime, raspadom Austro-Ugarske Monarhije, te ulaskom Hrvatske u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, započinju nastojanja kulturološke i svake druge asimilacija hrvatskog naroda. Situacija se naročito pogoršava krajem dvadesetih godina dvadesetog stoljeća, a kulminira ubojstvom hrvatskih

¹ Više o tome: Josip Miletić, "Hrvatsko kaznenopravno nazivlje", *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 29, Zagreb, 2003., 407 – 413.

² *Nacrt prijedloga zakona o prijestupima i prekršajima*, Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, Zagreb, 2000., str. 5.

³ Prema: Mile M a m i ć, *Temelji hrvatskoga pravnog nazivlja*, Profil international, Zagreb, 1999., str. 72. Naslov donosim u suvremenoj grafiji.

⁴ Naslov donosim u suvremenoj grafiji.

zastupnika u jugoslavenskoj skupštini u Beogradu i uvođenjem Šestosiječanjske diktature. U sklopu svih tih previranja na udar dolaze i hrvatski kazneni zakoni, jer 1. siječnja 1930. godine stupaju na snagu *Krivični zakonik za Kraljevinu Jugoslaviju* i *Zakonik o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca*, koji su bili na snazi na cjelokupnom području tadanje Kraljevine Jugoslavije.

U razdoblju Nezavisne Države Hrvatske bila je na snazi uredba o obvezatnoj uporabi hrvatskoga nazivlja u sudskoj praksi.

Nakon prekida kontinuiteta hrvatskoga kaznenog zakonodavstva iz 1918. godine promjenom političkog središta, kada nazivlje kaznenog zakonodavstva biva u sadržajnom i terminološkom smislu unificirano, 1945. godine dolazi do još jednog loma prouzročenog promjenom političkog uređenja.⁵ Uspostavom socijalističkog društvenog sustava zakoni se djelomično sadržajno mijenjaju prilagođavajući se vladajućoj ideologiji i svjetonazoru. U jezičnom i terminološkom pogledu uglavnom se preuzima nazivlje iz vremena monarhističke Jugoslavije. Određeni nazivi se gube jer nisu bili potrebni u takvim društvenim prilikama. Neki novi nazivi, mahom ideologizmi, stvaraju se uglavnom suprotno hrvatskoj jezičnoj i terminološkoj tradiciji.

U uporabi su bili *Krivični zakon Socijalističke Republike Hrvatske* te *Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije* i *Zakon o krivičnom postupku*, koji su kao savezni zakoni bili na snazi na području cijele Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Uspostavom samostalne Republike Hrvatske nije se odmah pristupilo jezičnoj reformi hrvatskih zakona. Tako su 1993. godine objavljeni *Krivični zakon Republike Hrvatske*, *Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske* i *Zakon o krivičnom postupku Republike Hrvatske*, neznatno terminološki izmijenjeni u odnosu na zakone iz socijalističkog razdoblja.

Nakon toga su uslijedile četiri godine sustavnog rada na reformi kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske. Zakoni su obrađeni stručno sa svih gledišta, pa tako i s jezičnog, odnosno terminološkog.

Novi zakoni hrvatskog kaznenog zakonodavstva službeno su objavljeni u 110. i 111. broju *Narodnih novina* od 21. i 22. listopada 1997. godine, a stupili su na snagu 1. siječnja 1998. godine. Radi se o četiri zakona: o *Kaznenom zakonu*, *Zakonu o kaznenom postupku*, *Zakonu o sudovima za mladež* i *Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama*.

Kao što je već rečeno, ti se zakoni terminološki znatno razlikuju od kaznenopravnih zakona iz jugoslavenskog vremena.

Jedno i drugo nazivlje usporedit ćemo s hrvatskim kaznenopravnim nazivljem prije 1918. godine, odnosno prije ujedinjenja sa Srbijom u zajedničku državu.

Da bismo mogli što preciznije prikazati promjene koje su se događale s pojedinim nazivima kaznenog zakonodavstva, jugoslavensko razdoblje podijelit

---

⁵ Prema: M a m i ć, 1999, str. 184.

ćemo na monarhističko i socijalističko podrazdoblje. Monarhističko podrazdoblje obuhvaćat će vrijeme od 1929. do 1941. godine, zbog toga što je 1929. godine provedena unifikacija nazivlja. Socijalističko podrazdoblje omeđat ćemo od 1945. do 1998. godine, jer osamostaljenjem Republike Hrvatske 1990. godine nije odmah provedena terminološka reforma kaznenog zakonodavstva, nego su, kako je već istaknuto, do 1. siječnja 1998. godine bili u uporabi zakoni sa starim nazivljem, koje je rabljeno u vrijeme dok se Hrvatska nalazila državnopravno u socijalističkoj Jugoslaviji.

Kao što smo rekli, kaznenopravno nazivlje je 1929. godine bilo u sadržajnom i terminološkom smislu unificirano. Na području cijele Kraljevine Jugoslavije, pa tako i u Hrvatskoj, bili su na snazi *Krivični zakonik za Kraljevinu Jugoslaviju*⁶ i *Zakonik o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Srba Hrvata i Slovenaca*.⁷ Nazive iz tih dvaju zakona iskoristit ćemo da bismo predočili stanje u monarhističkom podrazdoblju.

Da se sustavno uklanjalo hrvatsko pravno nazivlje, a za područje cijele Kraljevine Jugoslavije nametalo srpsko pravno nazivlje u monarhističkom razdoblju, najbolje svjedoče predgovori srpskog prijevoda Austrijskog građanskog zakonika (*Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch*), koji je izdalo Grafičko preduzeće Prosveta u Beogradu 1921. godine. Taj je zakonik već bio preveden na hrvatski jezik i bio je u službenoj uporabi u Hrvatskoj kao *Opći građanski zakonik*. Priređivač srpskog prijevoda Dragoljub Arandžević u "Predgovoru prvom izdanju" iz 1906. godine navodi: "Istina austrijski građan. zakonik preveden je na hrvatski jezik, ali taj je prevod, zbog osobenosti hrvatske pravne terminologije, za nas teško upotrebljiv jer se mnoga mesta ne mogu razumeti, ako se nema original u ruci..."⁸

Dakle, jasno je da se radi o dva znatno različita terminološka sustava.

U "Predgovoru drugom izdanju" iz 1921. godine stoji: "Najzad rešenjem Gospodina Ministra Pravde, M. Trifkovića, odlučeno je da se hrvatski građanski zakonik usvoji, sa potrebnim izmenama i dopunama, kao građanski zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca. Mislim da će ovom cilju korisno poslužiti i komisiji olakšati posao ovaj moj prevod, a naročito u pogledu terminologije i jezika u novom građanskom zakoniku."⁹

"Kako se vidi, dr. Arandžević se nije nimalo ustručavao, a to nije činio ni tadašnji ministar pravde kad je preuzeo za cijelo područje Kraljevine SHS dotadašnji hrvatski građanski zakonik (Opći građanski zakonik), promijeniti mu hrvatsko nazivlje i unaprijed predvidjeti za novi građanski zakonik cjelokupne Kraljevine srpsko pravno nazivlje."¹⁰

⁶ "Krivični zakonik za Kraljevinu Jugoslaviju", *Službene novine*, god. 11, br. 33-XVI, Beograd, 1929.

⁷ "Zakonik o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca", *Službene novine*, god. 11, br. 45-XX, Beograd, 1929.

⁸ Prema: Emil Žeravica, "Človik najdičnije svoju halju nosi....", *Jezik*, god. 37, Zagreb, 1990., br. 5, str. 152.

⁹ N. dj., Žeravica, 1990, str. 152.

¹⁰ N. dj., Žeravica, 1990, str. 152.

Srpsko pravno nazivlje sustavno je nametnuto i u svim ostalim zakonima, a toga naravno nije bilo pošteđeno ni kazneno zakonodavstvo.

Zanimljivo će biti vidjeti kakvo je stanje bilo u socijalističkom razdoblju u odnosu na dva prethodna.

Za predočavanje stanja u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu do 1929. godine uzet ćemo nazive iz *Kaznenog zakona o zločinstvih, prestupcih i prekršajih*¹¹ iz 1852. i *Kaznenog postupnika*¹² iz 1875. godine.

Hrvatsko kazneno zakonodavstvo do 1929.	Monarhističko podrazdoblje 1929. – 1941.	Socijalističko podrazdoblje 1945. – 1998.	Novo hrvatsko kazneno zakonodavstvo
ženidba brak	brak	brak	brak
ćudorednost	moral	moral	ćudoređe
dovodna zapovjed	dovođenja naredba	naredba o dovođenju	dovedbeni nalog
sud druge molbe drugomolbeni sud	drugostepeni sud	drugostepeni sud	drugostupanjski sud
državni odvjetnik	državni tužilac	javni tužilac	državni odvjetnik
glasovanje	glasanje	glasanje	glasovanje
izpitane osobe	saslušana lica	saslušana lica	ispitane osobe
izvješće	izvještaj	izvještaj	izvješće
jamčevina	jemstvo	jamstvo	jamčevina
Kazneni zakon	Krivični zakon	Krivični zakon	Kazneni zakon
krivnja	krivična odgovornost	krivična odgovornost	krivnja
mladež	mladež	omladina	mladež
namišljaj nakana	umišljaj	umišljaj	namjera
nastavljanje kaznenog postupka	produživanje krivičnog postupka	produživanje krivičnog postupka	nastavljanje kaznenog postupka
nazočnost prisutnost	prisutnost	prisutnost	nazočnost
nedužan nevin	nevin	nevin	nedužan
obitelj porodica	porodica	porodica	obitelj
očevid	uviđaj	uviđaj	očevid
očitovati (se)	izjasniti (se)	izjasniti (se)	očitovati (se)

¹¹ "Kazneni zakon o zločinstvih, prestupcih i prekršajih", *Sveobći državno-zakonski i vladni list za krunovinu Hrvatsku i Slavoniju*, br. 117, komad XXXVI, Zagreb, 1852.

¹² "Kazneni postupnik", *Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju*, komad XIX, 233-353, Zagreb, 1875.

odgoda	odlaganje	odgađanje odlaganje	odgoda
okoliš	čovjekova okolina	čovjekova okolina	okoliš
oprost	abolicija	abolicija	oprost
punomoćnik	opunomoćenik punomoćnik	punomoćnik	opunomoćenik
ovršenje ovršivanje	izvršenje	izvršenje	ovrha
ozljeda	povreda	povreda	ozljeda
ured	kancelarija	kancelarija	pisarna
počinitelj kaznenog djela učinitelj kaznenog djela	učinilac krivičnog djela	učinilac krivičnog djela izvršilac krivičnog djela	počinitelj kaznenog djela
počinjenje kaznenog djela	izvršenje krivičnog djela	izvršenje krivičnog djela	počinjenje kaznenog djela
podnesena žalba	izjavljena žalba	izjavljena žalba	podnesena žalba
podređenost	potčinjenost	potčinjenost	podređenost
područje	teritorij	teritorij	područje
porod	porođaj	porođaj	porod
podjete	posinak poćerka usvojeno dete	usvojenik	posvojenik
posinjenje	usvojenje	usvojenje	posvojenje
poroditelj	pooćim pomajka	usvojitelj	posvojitelj
prevoz	transport	transport	prijevoz
prisega zakletva	zakletva	zakletva	prisega
prisegnuti vještak	zakleti vještak	zakleti vještak	prisegnuti vještak
prisila	prinuda	prinuda	prisila
proglasiti (krivim)	oglasiti (krivim)	oglasiti (krivim)	proglasiti (krivim)
progon (kazneni)	gonjenje (krivično)	gonjenje (krivično)	progon (kazneni)
propust	propuštanje	propuštanje	propust
prouzročenje smrti	prouzrokovanje smrti	prouzrokovanje smrti	prouzročenje smrti
sud prve molbe prvomolbeni sud	prvostepeni sud	prvostepeni sud	prvostupanjski sud
redarstvena vlast	policijska vlast organ javne bezbednosti	organi unutrašnjih poslova	redarstvene vlasti
prileg	obljuba	obljuba	spolni odnošaj
dionik	učesnik	učesnik	sudionik
dioničtvo sudjelovanje udioničtvo učestvovanje	učestvovanje	učestvovanje	sudjelovanje

tielo	leš	leš	tijelo
ubrojivost	uračunljivost	uračunljivost	ubrojivost
uhićenje	lišenje slobode	lišenje slobode	uhićenje
uporava poraba upotreba	upotreba	upotreba	uporaba
usmrtiti	lišiti života	lišiti života	usmrtiti
usmrta	lišenje života	lišenje života	usmrćenje
Kazneni postupnik	Zakon o krivičnom postupku	Zakon o krivičnom postupku	Zakon o kaznenom postupku
zloraba zloupotreba zloupotrebljivanje	zloupotreba	zloupotreba	zlouporaba

Uspoređujući i analizirajući nazive u četiri razmatrana razdoblja, možemo zaključiti sljedeće:

- Da je velik broj naziva novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva potvrđen u hrvatskim kaznenim zakonima prije 1929. godine (*državni odvjetnik, kazneni, krivnja, očevid, odgoda, oprost, progon, propust* itd.).
- Mnoge tuđice koje su zamijenjene u novom kaznenom zakonodavstvu domaćom riječi ušle su u nazivlje hrvatskoga kaznenog zakonodavstva tek pod srpskim utjecajem nakon 1929. godine (*abolicija, moral, kancelarija, teritorij*). Prije toga su u hrvatskim kaznenim zakonima u uporabi bile domaće riječi (*oprost, ćudorednost, ured, područje*).
- Ako je u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu prije 1929. godine za isti pojam postojalo više naziva, nakon 1929. preferiran je onaj naziv koji je imao i srpski pravni jezik (*nevin, porodica, učitelj, upotreba, zakletva, zloupotreba* itd.), a oni kojih u srpskom jeziku nije bilo potiskivani su (*nedužan, obitelj, počinitelj, uporava, poraba, prisega, zloraba*).
- U socijalističkom podrazdoblju preuzeti su srpski pravni nazivi iz monarhističkog podrazdoblja (*drugostepeni sud, saslušana lica, krivična odgovornost, umišljaj, uviđaj, potčinjenost, prinuda* itd.).
- U novom hrvatskom kaznenom zakonodavstvu prednost se daje potiskivanoj hrvatskoj riječi (*nedužan, obitelj, počinitelj, počinjenje, prisega, uporaba, zloraba* itd.).
- Nazivlje hrvatskog kaznenog zakonodavstva usavršava se na vlastiti način i kritički se odnosi prema tradiciji (*dovedbeni nalog, drugostupanjski, namjera, posvojenje, prvostupanjski, sudionik, spolni odnošaj, Zakon o kaznenom postupku* itd.).

Kao što smo vidjeli, u socijalističkom podrazdoblju nakon 1945. godine u hrvatskim kaznenim zakonima preuzeto je srpsko pravno nazivlje koje je bilo u uporabi u monarhističkom podrazdoblju, odnosno u Kraljevini Jugoslaviji. Da to nije bilo slučajno, nego da se radilo o političkom nasilju nad hrvatskim pravnim nazivljem, svjedoče nam događaji oko kaznenog zakonodavstva iz sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Naime, nakon donošenja ustava iz 1974. godine,

pristupilo se izradi novih kaznenih zakona u Jugoslaviji. Izdavani su i novi savezni kazneni zakoni, kao i zakoni pojedinih republika, koje su tada bile u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Tako je u 44. broju *Službenog lista SFRJ* od 28. rujna 1976. godine objavljen tekst hrvatskog izdanja "Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije". U 56. broju *Službenog lista SFRJ* od 25. studenog 1977. godine objavljen je "Ispravak" toga zakona, sa sljedećim obrazloženjem: "Uspoređenjem s izvornim tekstom utvrđeno je da su se u tekstu Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, objavljenom u 'Službenom listu SFRJ' br. 44/76. izdanje na hrvatskosrpskom jeziku potkrale dolje navedene pogreške, te se daje ispravak Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije."

No, nije se radilo ni o kakvim pogreškama, osim nekoliko tiskarskih, već je u tom izdanju saveznog Krivičnog zakona upotrijebljeno hrvatsko kaznenopravno nazivlje, gotovo identično onom nazivlju koje je uvedeno u hrvatsko kazнено zakonodavstvo 1998. godine. To su oni nazivi koji su bili rabljeni u hrvatskim kaznenim zakonima prije 1929. godine, dakako usklađeni s hrvatskim književnim jezikom iz vremena izlaska tog Krivičnog zakona.

Dakle, pod izgovorom da se radi o ispravljanju pogrešaka silom je izbačeno i zamijenjeno stotine hrvatskih kaznenopravnih naziva.

Čak nije ni napisano tko je to naredio, već je u potpisu stajalo: "Iz Sekretarijata za zakonodavstvo Skupštine SFRJ".

O čemu se zapravo radi objasnio je opsežnim člankom "Problem jezika u našim novim zakonima"¹³, u stručnom časopisu *Naša zakonitost*, tadanji sudac Vrhovnog suda Socijalističke Republike Hrvatske Mladen Grubiša. U članku obrazlaže zašto je došlo do "Ispravka" Krivičnog zakona, okomljujući se i na tekst saveznog "Zakona o krivičnom postupku" od 24. prosinca 1976., te sugerira da se i taj zakon terminološki ispravi jer su, kako kaže, "ti zakoni napustili dosadašnju ustaljenu i općusvojenu terminologiju i način izražavanja, sadržanu u dosadašnjim našim zakonima iz te pravne oblasti upravo u izdanju na hrvatskosrpskom jeziku".¹⁴ Zagovarajući jezični unitarizam, Grubiša zaključuje: "Umjesto da ta dva zakona, upravo kao savezni zakoni, budu u pogledu terminologije i načina izražavanja, i u jednoj i u drugoj jezičnoj varijanti, što bliži jedan drugome, samo s nužnim odstupanjima u vezi s njihovim osobitostima, desilo se nešto sasvim drugačije: između izdanja navedenih zakona na hrvatskosrpskom jeziku i onog na srpskohrvatskom jeziku postoje takve i tolike razlike u terminologiji, a posebno u načinu izražavanja, da se ne može oteti dojmu da se tu ne radi o zakonodavnim aktima istog zakonodavca, drugim riječima, o istim zakonima, pa čak ni o zakonima iste zemlje. A povrh svega, da se ne radi, ne samo o istom jeziku nego štoviše ni o srodnom jeziku".¹⁵

¹³ Mladen Grubiša, "Problem jezika u našim novim zakonima", *Naša zakonitost*, svibanj, 1978., br. 56, str. 44-62.

¹⁴ Grubiša, 1978, str. 45.

¹⁵ Grubiša, 1978, str. 45.

Nazivlje i način izražavanja koje je do tada bilo u uporabi u hrvatskim i saveznim zakonima, i koje je "Ispravkom" opet bilo nametnuto, prema Grubiši je "općeusvojeno", "uvriježeno", "afirmirano", "uobičajeno", "ustaljeno" i slično, i kao takvo, naravno, nepotrebno mijenjati.

Kao važnu stvar Grubiša naglašava da su "dosadašnji ZKP i KZ, što se tiče načina izražavanja, rađeni prema ZKP i KZ stare Jugoslavije (oba iz 1929. god.), a posljednja dva zakona prema hrvatskom ZKP i KZ iz vremena bivše Austro – Ugarske, pri čemu je u mnogome usvojen način izražavanja iz tih hrvatskih zakona".¹⁶ Dakle, opravdava se i zagovara terminološki kontinuitet sa zakonima iz 1929. godine, a sama pomisao na uspostavu kontinuiteta s nazivljem iz hrvatskih zakona prije 1929. godine tretira se kao grijeh. Hrvatski nazivi *poticati*, *poticatelj*, *počiniti*, *počinitelj*, *progon*, *posvojitelj*, *posvojenik*, *zlorabiti* proglašavaju se napuštenim arhaizmima.¹⁷

Da se radilo o političkom nasilju nad hrvatskim nazivljem, jasno je iz samog uvoda "Ispravka". Konkretno, u uvodu se govori o uspoređenju s "izvornim tekstom". Iz toga bi se moglo zaključiti da je postojao izvorni tekst zakona, koji se onda prevodio na hrvatski jezik, odnosno na hrvatskosrpski kako stoji u "Ispravku", kao i na jezike drugih naroda u Jugoslaviji. Međutim, u osmom poglavlju Poslovnika Skupštine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, naslovljenom Akti Skupštine SFRJ, u 120. članku, koji objašnjava na koje se isprave stavljaju koji pečati, stoji: "Na *izvornike* autentičnih tekstova zakona, drugih propisa i općih akata na jezicima svih naroda Jugoslavije donesen na sjednici nadležnoga vijeća."¹⁸

Iz toga je jasno da ne postoji nikakav jedinstveni izvorni tekst zakona, koji bi se prevodio na ostale jezike, i prema kojem bi se trebala uskladiti hrvatska redakcija zakona, već je zakonom bilo točno regulirano da postoje izvorni tekstovi zakona na svim jezicima naroda u Jugoslaviji kojih "samo sadržaj teksta mora biti istovjetan, a terminologija, način izražavanja i sve druge jezične osobine moraju biti u sva k o j verziji prije svega jezično ispravne, po kriterijima same te verzije".¹⁹

Dapače, u desetom poglavlju tog Poslovnika kojim je bila regulirana upotreba jezika i pisama u Skupštini Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije izričito je stajalo da se čak i prijedlozi akata Skupštine SFRJ "izrađuju na jezicima i pismima naroda Jugoslavije utvrđenima republičkim ustavima".²⁰

Dakle, jezik saveznih propisa utvrđivao se republičkim ustavima. A 293. članak Ustava Socijalističke Republike Hrvatske bio je jasan: "Autentični tekstovi saveznih zakona i drugih saveznih propisa i općih akata donose se i objavljuju u

¹⁶ G r u b i š a, 1978, str. 46.

¹⁷ Vidi: G r u b i š a, 1978, str. 49.

¹⁸ "Poslovnik Skupštine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", *Službeni list SFRJ*, god. 31, 7. veljače 1975., br. 6, str. 148.

¹⁹ Dalibor B r o z o v i ć, "O jeziku u zakonima i o zakonima jezika", *Jezik*, god. 26., 1978, br. 1, str. 19.

²⁰ Poslovnik skupštine Socijalističke federativne republike Jugoslavije, 1975, str. 149.

Službenom listu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije na hrvatskom književnom jeziku, latinicom."

Kako vidimo, ustavi i Poslovnik Skupštine SFRJ bili su jasni i nedvosmisleni u jamčenju jezične ravnopravnosti naroda unutar Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, barem u području službenih isprava. Međutim, kao što iz izloženog proizlazi, u praksi se događalo nešto sasvim drugo, barem kad se radilo o hrvatskom književnom jeziku. Protuustavno se onemogućavala uporaba i prirodan razvoj hrvatskog pravnog nazivlja i silom nametalo srpsko pravno nazivlje, što je 1998. godine konačno promijenjeno donošenjem novih hrvatskih kaznenih zakona, kada je opet u službenu uporabu vraćeno hrvatsko kaznenopravno nazivlje.

LITERATURA

Vladimir Bayer, "Što je pravilnije – okrivljeni ili okrivljenik?", *Vjesnik*, 9. srpnja 1978, str. 9.

Dalibor Brozović, "O jeziku u zakonima i o zakonima jezika", *Jezik*, god. 26., Zagreb, 1978, br. 1, str. 13-23.

Mladen Grubiša, "Problem jezika u našim novim zakonima", *Naša zakonitost*, god. 32, Zagreb, svibanj 1978, br. 56, str. 44-62.

"Ispravak Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", *Službeni list SFRJ*, god. 33, Beograd, 1977, br. 36.

"Ispravak Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", *Službeni list SFRJ*, god. 33, Beograd, 1977, br. 56.

Juridisch-politische Terminologie für die slavischen Sprachen Oesterreichs. Deutsch-kroatische, serbische und slovenische Separat-Ausgabe, Wien, 1853.

"Kazneni postupnik", *Sbornik zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju*, komad XIX, Zagreb, 1875, 233-353.

"Kazneni zakon", *Narodne novine*, god. 53, Zagreb, 1997, br. 110.

"Kazneni zakon o zločinstvih, prestupcih i prekršajih", *Sveobći državno-zakonski i vladni list za krunovinu Hrvatsku i Slavoniju*, komad XXXVI, Zagreb, 1852, br. 117.

"Krivični zakonik za Kraljevinu Jugoslaviju", *Službene novine*, god. 11, Beograd, 1929, br. 33-XVI.

"Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", *Službeni list SFRJ*, god. 32, Beograd, 1976, br. 44.

Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, V. izdanje, priredio Mato Jermić, Narodne novine, Zagreb, 1984.

"Krivični zakon Socijalističke Republike Hrvatske", *Narodne novine*, god. 40, Zagreb, 1984, br. 25.

Krivični zakon Socijalističke Republike Hrvatske, IX. prošireno izdanje, priredio Valentin Vouk, Narodne novine, Zagreb, 1987.

Mile M a m i ć, "Preispitivanje nazivlja u jednoj tradicionalnoj grani prava", *Jezik*, god. 39, Zagreb, 1991, br. 1, str. 10-13.

Mile M a m i ć, *Temelji hrvatskoga pravnog nazivlja*, Profil international, Zagreb, 1999.

Vladimir M a ž u r a n i ć, "O rječniku pravnog nazivlja hrvatskoga", *Rad JAZU 150*, Zagreb, 1902, str. 235-246.

Vladimir M a ž u r a n i ć, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, Pretisak, Informator, Zagreb, 1975.

Josip M i l e t i ć, "Hrvatsko kaznenopravno nazivlje", *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 29, Zagreb, 2003, 407-413.

Nacrt prijedloga Zakona o prijestupima i prekršajima, Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, Zagreb, 2000.

"Poslovnik Skupštine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", *Službeni list SFRJ*, god. 31, Beograd, 1975, br. 6.

"Zakonik o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca", *Službene novine*, god. 11, Beograd, 1929, br. 45-XXI.

"Zakon o kaznenom postupku", *Narodne novine*, god. 53, Zagreb, 1997, br. 110.

Zakon o krivičnom postupku, VI. izdanje, priredio Mato Jermić, Narodne novine, Zagreb, 1987.

"Zakon o krivičnom postupku", *Službeni list SFRJ*, god. 33, Beograd, 1977, br. 4.

"Zakon o sudovima za mladež", *Narodne novine*, god. 53, Zagreb, 1997, br. 111.

"Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama", *Narodne novine*, god. 53, Zagreb, 1997, br. 111.

Emil Ž e r a v i c a, "Človik najdičnije svoju halju nosi...", *Jezik*, god. 37, Zagreb, lipanj 1990, br. 5, str. 152-156.

HISTORICAL REASONS FOR THE TERMINOLOGICAL CHANGES IN THE NEW
CROATIAN PENAL LEGISLATION

SUMMARY

From the historical point of view the paper analyses the terminological changes that have been undertaken in the new Croatian penal legislation. The new terminology of the penal legislation and the terminology from the Yugoslav era are compared to the Croatian penal legislation terminology before 1929, that is, before the unification of the terminology in Yugoslavia.

The comparison revealed that many of the "new" Croatian penal legislation terms are actually old, but that they were repressed during the Yugoslav era, that is, they were replaced by Serbisms or internationalisms under the Serbian influence, as it was in the terminology of the Serbian penal legislation.

The paper concludes that in the new Croatian penal legislation the preference is given to the repressed Croatian words. However, the terminology of the Croatian penal legislation is being perfected in its own way while taking a critical view of the tradition.

KEY WORDS: *law, penal legislation, terminology of penal legislation, terminological changes*